

„România literară” și poezia encomiastică: contexte oficiale de publicare

drd. Bianca Nicolae (Bota)

Universitatea „1 Decembrie 1918”, Alba Iulia

Résumé : *La présente étude analyse la manière dont la poésie propagandiste a été utilisée entre 1980 et 1989 dans la revue «România literară» afin de soutenir le culte de la personnalité de Nicolae Ceaușescu, en se concentrant sur les fêtes et les moments symboliques.*

Les principaux moments où la poésie élogieuse était publiée étaient l'anniversaire du président, le 1er mai ou le 23 août, ainsi que lors des congrès du PCR.

La poésie propagandiste de «România literară» sert non seulement à célébrer le leader, mais aussi à légitimer idéologiquement le régime. En exagérant ses qualités, en mythifiant son enfance et en établissant des associations symboliques avec les fêtes nationales, la poésie publiée dans la revue «România literară» au cours de la décennie IX du siècle dernier dresse un portrait de Ceaușescu comme une figure providentielle jouant un rôle essentiel dans l'histoire nationale. Des textes rituels, exagérés et élogieux transforment les pages littéraires en espaces de propagande, consolidant le culte de la personnalité et présentant le Chef d'État comme un symbole de la continuité historique et de l'unité nationale.

Mots clés: *culte de la personnalité, poésie élogieuse, propagande, fêtes nationales, réinterprétation de l'histoire*

1. Introducere

Perioada comunistă din România a fost marcată de o intensă mobilizare a culturii și a literaturii în slujba propagandei de stat. În acest context, publicistica și poezia au fost utilizate ca instrumente de legitimare a regimului și de consolidare a cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu. Revistele de cultură și literatură, precum „România literară”, au fost adesea obligate să promoveze o imagine idealizată a conducerii politice, transformând elemente din viața privată, biografia și activitatea liderului în teme discursive menite să susțină direcțiile ideologice ale regimului.

Obiectivul acestei lucrări este de a analiza poezia encomiastică publicată în „România literară” în contextul aniversărilor și sărbătorilor

oficiale ale regimului comunist, identificând strategiile de mitizare și sacralizare a conducerii. Studiul urmărește să evidențieze modul în care discursul literar a fost adaptat pentru a legitima autoritatea politică și pentru a crea o imagine idealizată a liderului, transformat într-un simbol al unității colective.

Lucrarea va aborda în mod special trei momente reprezentative care au generat abundente materiale encomiastice: ziua de naștere a lui Nicolae Ceaușescu, 1 Mai și 23 August. Analiza se va concentra atât pe conținutul poetic, cât și pe tehnicile retorice utilizate, evidențiind exagerările folosite pentru a proiecta imaginea conducătorului ca erou providențial.

Metodologia aplicată a îmbinat analiza discursivă cu contextualizarea socio-istorică, având ca principal corpus numerele revistei „România literară” din perioada 1980–1989. Acestea au fost examinate în raport cu critica de specialitate privind literatura română din epoca comunistă și cu lucrări de istorie referitoare la mecanismele de construire a cultului personalității dictatorilor secolului XX, cu accent pe cazul lui Nicolae Ceaușescu.

Această abordare permite nu doar o înțelegere a literaturii ca instrument de propagandă, ci și analiza modului în care arta a fost folosită pentru a influența percepțiile colective și pentru a consolida autoritatea regimului.

2. Ziua de naștere

În mod oficial, marcarea zilei de naștere a președintelui Nicolae Ceaușescu debutează în anul 1978, constituind o strategie evidentă de consolidare a cultului personalității. Totuși, după cum subliniază cercetătoarea Manuela Marin, primele forme de celebrare instituționalizată a acestui eveniment pot fi identificate încă din anul 1973, când, în cadrul unei ședințe comune a Comitetului Executiv al C.C. al P.C.R., a Consiliului de Stat și a Consiliului de Miniștri, este marcată împlinirea vârstei de 55 de ani a liderului. [1]

Pentru a accentua ideea excepționalității și a unei pretinse predestinări a lui Nicolae Ceaușescu în raport cu destinul național, discursul propagandistic a conferit zilei sale de naștere o triplă semnificație simbolică. Astfel, s-a insistat asupra coincidenței dintre anul nașterii conducătorului și

anul Marii Uniri, asociere prin care biografia personală era mitizată și subsumată istoriei naționale. În plus, într-o încercare de a adânci dimensiunea mitologică a momentului, se recurgea la o paralelă forțată între data de 26 ianuarie și ziua de 24 ianuarie 1859, când a avut loc Unirea Principatelor.

Mai mult decât atât, discursul propagandistic recurge la o amplificare simbolică de natură istorică, asociind luna nașterii lui Nicolae Ceaușescu cu momentul emblematic al trecerii Oltului de către pandurii lui Tudor Vladimirescu. Această paralelă între figura conducătorului modern și cea a eroului revoluționar de la 1821 urmărea consolidarea unei genealogii eroice, prin care Ceaușescu apărea drept continuator legitim al tradiției luptei pentru libertate și dreptate socială.

Această construcție narativă funcționează ca o rescriere mitologică a biografiei conducătorului, care devine simultan erou al clasei muncitoare și moștenitor al tradiției naționale. Prin urmare, figura lui Ceaușescu este investită cu o aură istorică, iar discursul encomiastic se convertește într-un act de legitimare simbolică a puterii.

În paginile săptămânalului „România literară”, evenimentul era marcat constant prin publicarea unui număr considerabil de poezii cu tematică encomiastică, menite să reitereze, în registru festivist, loialitatea față de conducător și adeziunea față de idealurile partidului. Pe măsură ce anii '80 înaintau, iar cultul personalității se amplifica până la forme paroxistice, frecvența acestor texte omagiale creștea proporțional, transformând fiecare început de an într-un veritabil ritual propagandistic al glorificării liderului suprem.

Poezii se întreceau în elogii, transformând fiecare vers într-un exercițiu de devoțiune politică. Dintre aceștia, unul dintre cei mai constanți autori de poezie omagială publicată în „România literară” este Virgil Teodorescu, poet cu o solidă formație estetică, dar care, în anii '80, își pune talentul în slujba discursului encomiastic. Prezența sa frecventă pe prima pagină a revistei nu este întâmplătoare, fiind explicabilă atât prin prestigiul său literar, cât și prin abilitatea de a transfigura figura conducătorului într-un simbol mitic.

În cele ce urmează, vom supune analizei câteva dintre poeziile publicate pe prima pagină a săptămânalului, acestea reprezentând doar o parte din materialul poetic mult mai vast disponibil în revistă. În mod special,

paginile 5 și 6 erau dedicate integral poeziei, iar cu ocazia aniversării zilei de naștere a președintelui, paginile respective erau rezervate exclusiv poemelor encomiastice.

De pildă, în poezia „De-i urmărești privirea”, semnată de Virgil Teodorescu, Ceaușescu apare drept un continuator al unei misiuni sacre, cel care, prin voință și veghe permanentă, pune capăt „fărădelegilor” și reinstaurează ordinea primordială: „Se deslușește bine-n a ochilor lumină, / Însemnele solare și pavăza mândriei / care-ncunună cerul senin al României. / Unirea care vine cu scăpărări de soare / Din amintiri, de la descălecare –”. [2]

Discursul poetic al lui Virgil Teodorescu alunecă deliberat în registrul miraculosului, construind o imagine fabuloasă a conducătorului, prin recurs la elemente de basm precum „smeul feroce”, „spada” sau „povestea”. Aceste simboluri, preluate din imaginarul popular, sunt resemantizate pentru a servi mitologizării liderului, transformat într-un erou.

În conformitate cu tonul festiv impus de ocazie, poezia capătă accente ceremoniale. Poetul recurge la formula tradițională a urării de „la mulți ani”, dar o amplifică simbolic, depășind dimensiunea individuală a gestului. Subiectul liric nu vorbește în nume propriu, ci își asumă vocea colectivă a întregului popor: „Acum, când ziua trece de amiază, / Și, luminoasă, urcă spre zenit, / Ani mulți cu fericire îi urează / Poporu-ntreg în jurul său unit.” [3]

Această strategie retorică este tipică poeziei encomiastice din anii '80. Imaginea „poporului unit în jurul său” funcționează ca un topos propagandistic, menit să sugereze coeziunea perfectă dintre conducător și cetățeni. Momentul omagial, situat „la amiaza” unei zile ce „urcă spre zenit”, dobândește conotații cosmice și alegorice: apogeul temporal al zilei reflectă plenitudinea unei epoci considerate de autor drept culmea împlinirii istorice.

Menținând consecvența formei – patru catrene, de regulă cu rimă îmbrățișată –, Virgil Teodorescu continuă tradiția urărilor dedicate zilei de naștere a președintelui, prezentându-l pe Ceaușescu ca pe un „vizionar” nemuritor, păstrând și reluând formulele consacrate, pe care le rearanjează pentru a aduce noi omagii. Poetul accentuează dorința ca președintele să rămână tânăr, în ciuda vârstei sale avansate, aproape șaptezeci de ani: „Vizionar, cu pasu-i neînfrânt / Străbate și-nfloreste acest iubit pământ, [...] // Să ne conducă ani fără de număr / Mereu viteaz, cutezător și tânăr!” [4]

În contextul promovării locului de naștere al președintelui, s-au publicat numeroase articole menite să sublinieze valoarea sa istorică excepțională. Astfel, în 1979, cu ocazia celebrării a 400 de ani de atestare documentară a localității Scornicești, s-au organizat pelerinaje menite să întărească aura simbolică a acestui loc românesc străvechi. Localitatea era prezentată drept un spațiu încărcat de semnificații istorice și arheologice, unde au fost descoperite vestigii dacice, iar în apropiere se aflau rămășițele presupusului prim om de pe continent, denumit „Australanthropus Olteniensis”, fapt care sporea valoarea emblematică a locului în discursul propagandistic. [5]

Cu ocazia zilei de naștere a președintelui, Traian Iancu utilizează satul natal al acestuia drept motiv literar, subliniind rolul comunității locale în formarea liderului. Poetul evocă sacrificiile locuitorilor din Scornicești, care, în ciuda „suferințelor și blestemelor”, au reușit să depășească condițiile de sărăcie. Ei sunt astfel recompensați simbolic prin nașterea și afirmarea „fiului lor”, prezentat ca un reper al luminii și al conducerii naționale: „ridicat, ca obeliscul / De foc, în comunistul zbor / Conduce neamu-ntreg spre piscul / Luminii clare, fiul lor”. [6] În mod retoric, Iancu amplifică dimensiunea encomiastică, asociind iubirea președintelui față de popor cu tradiția românească: „E-a lui iubire revărsată / În largul firii românești – / Din inima ce-a prins să bată / Cu noi, prin noi, din Scornicești”, conferind astfel localității un rol simbolic în discursul propagandistic.

Motivul locului natal al președintelui este prezent și în poezia lui Ion N. Voiculescu, care, după ce parcurge o enumerare de figuri istorice și repere culturale – Decebal, Manole, Voroneț, Masa Tăcerii –, le asociază cu „luptătorul păcii, născut la Scornicești”. [7]

Ion Potopin, cunoscut pentru preferința sa pentru poeziile encomiastice ample, își intitulează creația „În satul președintelui” [8] și construiește în jurul acestui loc o imagine feerică, utilizând expresii precum „păuni cu-aripi de-aramă”, „salcâmi de fum”, „păstrăvi de-argint”, asociind satul cu „un fagure de miere”, „o școală”, „o emblemă solară”. Poetul amplifică, astfel, valoarea simbolică a satului natal, în care „soarele în care se scaldă România / În satul Scornicești a răsărit”.

Prezentarea aceasta alterară și, în același timp, poetizată este o strategie propagandistică folosită în cazul cultului personalității. Ea este parte integrantă a cultului și s-a mers până acolo încât biografia conducătorului a

ajuns să fie obiectul unor cursuri din cadrul învățământului general sau de partid. Aceste exagerări propagandistice sunt motivate de nevoia de legitimare a conducătorului de a ocupa poziția excepțională de putere.

În acest sens, s-au scris numeroase volume biografice, dintre care cea mai celebră este a jurnalistului francez Michel Hamélet, care susține că din Scornicești s-ar fi ridicat patru dintre ostașii lui Mihai Viteazul, iar că Nicolae Ceaușescu ar fi crescut cu povestea acestei epoci glorioase pe care tatăl lui i-ar fi povestit-o: „L'enfance de Nicolae Ceausescu fut bercée par le récit de cette époque héroïque dont le père de Nicolae – et tout le village avec lui – entretenait pieusement et avec une grande fierté le souvenir.” [9] Traian Iancu preia această legendă în versurile sale: „Căci lui Mihai Viteazul dară, / În lupte, patru căpitani! / Dar sărăcia seculară, / O-nvinseră, în acești ani.” [10]

În a doua jumătate a deceniului nouă, poeziile scrise cu ocazia zilei de naștere a președintelui sunt din ce în ce mai frecvente în săptămânalul de cultură, iar trimiterile la imaginea grandioasă a conducătorului devin obsesive și recurente. El este numit „simbol al demnității și al cinstei românești”, „slăvitul înger din Ianuarie”, „Marele Orion”, „Bărbatul neobosit și înțelept”, „Fiul cel mai vrednic dintre fii”, „Luptător”, „Tribun”, „Far”, „Vizionarul anilor ce vin”, „Eroul legendar” etc.

Se poate observa o evoluție semnificativă în modul de reprezentare a președintelui în lirica omagială: acesta este progresiv investit cu trăsături de natură divină. Dacă în prima jumătate a deceniului urările adresate conducătorului aveau un caracter festiv și conjunctural, în anii următori acestea se transformă în proiecții utopice, plasându-l pe Ceaușescu în fruntea națiunii chiar și în „mileniul al III-lea”. În ultimele reprezentări poetice ale epocii, imaginea sa capătă o dimensiune mitică, fiind asociată ideii de nemurire: „în verbul măreției / întregului popor / El / Conducătorul / își află nemurirea.” [11], „destin măreț intrat în nemurire”. [12]

Ceaușescu este proiectat într-o dimensiune atemporală, situat dincolo de limitele istorice și biologice ale existenței umane: „Și, între veșnicie și faptă, / Eroul Patriei, Nicolae Ceaușescu, / Iubitorul, cu mult înainte de a-i fi / În frunte, cu mult înainte, / Învăță Revoluția întru libertate, / Cheia tuturor împlinirilor...”. [13]

În raport cu figura președintelui, poporul este plasat pe o treaptă subordonată, asimilată statutului de discipol colectiv. El nu mai are identitate

individuală, fiind transformat într-o masă anonimă, uniformizată, un „furnicar” aflat într-o mișcare continuă, al cărei scop unic și legitim este munca, văzută ca expresie a devotamentului față de conducător și de idealurile partidului: „Cei ce învățăm, prin muncă, / Să fim.” [14]

În plus, poeziile capătă aspectul unor rugă adresate însuși conducătorului și devin niște incantații mistice: „Celui care înalță omul / la nivelul Omului, / orașul la nivelul Orașului / și satul la nivelul Satului, / laudă Lui, marelui conducător, / care frumos le înalță pe toate / la nivelul visurilor noastre / cu poporul și pentru popor, / laudă celui puternic și drept – / fruntea gânditoare a patriei, / laudă pururi și cinstire, / strategului și arhitectului înțelept”. [15]

Pe parcursul deceniului, poeziile dedicate președintelui cu prilejul zilei sale de naștere îl proiectează într-o ipostază demiurgică. La începutul anilor '80, poetul se limita, conform obiceiului, la gesturi simbolice precum oferirea de garoafe roșii și la urări de „la mulți ani”. Spre sfârșitul deceniului, însă, discursul poetic devine un instrument de glorificare sistematică: conducătorul nu mai este doar „Marele Ales” sau „soldat al păcii”, ci „Strategul”, fondatorul și organizatorul țării, „Eroul Patriei” sau „OMUL”, figura supremă a societății. Această evoluție stilistică îl apropie de atributele divine, transformând elogiul într-un veritabil act de sacralizare ideologică.

Mai mult, imaginile care însoțesc de fiecare dată poeziile, reprezentările grafice sau sculpturale trimit la iconografia religioasă. În acest sens, unanimitatea este o altă trăsătură care îl apropie pe Ceaușescu de ipostaza unui zeu. Poporul nu trebuia să încalce legea de a avea „alți dumnezei” afară de zeul suprem. În contextul săptămânalului „România literară”, acest lucru se traducea prin excluderea absolută a portretelor altor personalități sau a operelor de artă care ar fi putut concura cu imaginea conducătorului în edițiile dedicate aniversării zilei sale de naștere. Președintele apărea aproape invariabil pe prima pagină, fie singur, fie în compania Elenei Ceaușescu, portretizat într-o manieră idealizată – vesel, impunător, aparent mai tânăr decât în realitate și adesea înconjurat de copii care îi oferă flori. De asemenea, erau redată imagini cu reprezentări plastice ale cuplului prezidențial.

În ultima perioadă a regimului, președintele nu mai este plasat alături de personalități istorice, eliminând orice posibilă comparație și subliniind unicitatea sa, singura demnă de laudă și recunoaștere, în concordanță cu

retorica cultului personalității.

3. 1 Mai și transformarea lui Ceaușescu în Mare revoluționar

Un instrument important al propagandei comuniste a constat în adaptarea sărbătorilor naționale, astfel încât să reflecte și să consolideze ideologia oficială. În această perspectivă, sociologul Amitai Etzioni subliniază că sărbătorile îndeplinesc o funcție de coeziune socială, facilitând modelarea și consolidarea valorilor colective care structurează societatea. Sociologul este de părere că sărbătorile contribuie la coeziunea societății, influențând atât întregul corp social, cât și membrii grupurilor sale individuale. Numeroase autorități au intervenit asupra structurilor și semnificațiilor sărbătorilor pentru a modifica credințele și valorile acestor subgrupuri, precum și atitudinea lor față de societate în ansamblu. [16]

În acest context, autorul aduce în discuție exemplul Uniunii Sovietice, care a suprimat sărbătorile religioase, precum Crăciunul și Paștele, pentru a institui noi repere ceremoniale: 7 Noiembrie – aniversarea fondării guvernului bolșevic – și 1 Mai – ziua muncii.

O strategie similară a fost aplicată în România comunistă, prin promovarea unor sărbători naționale precum 1 Mai sau 23 August. Prin această intervenție, se urmărea influențarea conștiinței colective într-o manieră subtilă, printr-o uniformizare a mulțimilor în jurul celebrării unor victorii comuniste. În acest scop, anumite evenimente și circumstanțe au fost deliberate distorsionate sau reinterpretate, pentru a maximiza impactul asupra publicului și a consolida legitimitatea ideologică a regimului.

Astfel, ziua de 1 Mai constituie o ocazie importantă de elogiare a președintelui, evidențiată prin publicarea în „România literară” a unui număr considerabil de poezii encomiastice. Originea sărbătorii este ancorată într-un mit istoric, potrivit căruia, la 1 Mai 1939, Partidul Comunist Român ar fi organizat o manifestație antifascistă. Propaganda regimului comunist a extins însă această narațiune, promovând, în anii '80, ideea că inițiatorii și coordonatorii demonstrației ar fi fost chiar Nicolae și Elena Ceaușescu, pe atunci cu numele de familie Petrescu, atribuindu-le astfel rolul de actori principali în evenimentele istorice legate de mișcarea comunistă.

Într-un articol din „România liberă” din 29 aprilie 1989, care ulterior a devenit celebru, Vasile Petrișor susține că „marea demonstrație patriotică,

antifascistă și antirăzboinică de la 1 Mai 1939, în organizarea căreia tovarășul Nicolae Ceaușescu și tovarășa Elena Ceaușescu au avut o contribuție determinantă, a confirmat justetea strategiei și a tacticii partidului nostru, a modului creator în care a asigurat rolul revoluționar conducător al clasei muncitoare.” [17]

Autorul îl citează pe însuși Nicolae Ceaușescu, care susține că această manifestație a avut repercusiuni semnificative și la nivel internațional. Această relatare reflectă strategia propagandistică de a amplifica importanța personală a conducătorului și de a proiecta imaginea sa ca actor central nu doar în plan național, ci și la nivel internațional: „tovarășul Nicolae Ceaușescu accentuează că «După ocuparea Austriei și Cehoslovaciei de către Germania nazistă, a fost prima mișcare puternică în Europa, care a chemat poporul român, clasa muncitoare, dar a chemat practic clasa muncitoare de pe întreg continentul la luptă împotriva fascismului, pentru apărarea independenței tuturor statelor. Ceea ce spun este o redare a aprecierilor presei străine din acea perioadă – nu o apreciere făcută acum – ea reprezintă realitatea și demonstrează justetea politicii partidului nostru, atât în plan intern, cât și pe plan internațional.»”. [18]

În cartea sa, „Ceaușescu, anii numărătorii inverse” [19], Pavel Câmpeanu atrage atenția că evenimentul de la 1 Mai 1939 este revendicat de cultul președintelui. Autorul mărturisește că a luat parte la eveniment, susținând că a fost „cea mai mare manifestație de acest fel din România interbelică”. [20] Scopul real al demonstrației era de a evidenția sprijinul de care se bucura regimul monarhic în rândul muncitorilor, organizarea fiind inițiată de Mihai Ralea, pe atunci Ministrul Muncii. Manifestarea, caracterizată prin salutul adresat regelui Carol al II-lea, cu brațul întins, relevă natura instrumentală a evenimentului, folosită ulterior de propaganda comunistă pentru a legitima contribuția imaginară a viitorului conducător la lupta împotriva fascismului.

Mai mult, într-un articol publicat în „Historia”, Lavinia Betea și Ilarion Țiu argumentează de ce Nicolae Ceaușescu nu ar fi putut lua parte la acest eveniment. Participanții la congresul breslelor erau atent selecționați de organizațiile județene, fiind verificați ulterior și de Siguranță pentru a elimina orice suspiciune legată de convingerile lor politice. În Gara de Nord, agenții serviciului secret dețineau liste cu toți delegații și efectuau verificări selective asupra celor care coborau din trenuri. Chiar dacă ar fi încercat să se

infiltreze în breslele recent înființate, Ceaușescu, considerat utecist și cu dosarul de fost deținut comunist, nu ar fi fost admis la reuniunea principală. [21]

Pavel Câmpeanu susține că, în perioada de apogeu a regimului Ceaușescu, evenimentul a fost supus unor distorsionări deliberate, menite să servească interesele partidului comunist. Autorul identifică trei inexactități fundamentale propagate de aparatul ideologic.

În primul rând, evenimentului i s-a atribuit o semnificație politică exagerată, mitingul conferind o aură falsă de popularitate regimului aflat la conducerea țării, care avea să fie urmat, după un an, de prăbușirea efectivă a granițelor. [22]

În al doilea rând, propaganda susține că Partidul Comunist Român ar fi organizat demonstrația; totuși, având în vedere vizibilitatea redusă a partidului la acea vreme și statutul său ilegal, este greu de conceput că acesta ar fi putut mobiliza mii de participanți în centrul capitalei. În al treilea rând, susținerea ideii conform căreia un singur individ, și anume tânărul Nicolae Ceaușescu, proaspăt eliberat din detenție, ar fi fost capabil să inițieze o manifestație de asemenea amploare se dovedește a fi complet nefondată.

În plus, în legătură cu articolul din 29 aprilie 1989 din „România liberă”, Oana Ionescu Firica demonstrează că propaganda s-a folosit de o fotografie de la manifestația din 1939 pentru a influența opinia publică. Astfel, imaginea a fost falsificată de către „Serviciul Atelier Fotografic și Fototecă, al Institutului de Studii Istorice și Social Politice de pe lângă CC al P.C.R.”, între participanți fiind introduși Nicolae și Elena Ceaușescu: „Astfel, în grupul demonstranților, a fost plasat chipul lui Nicolae Ceaușescu, luat de pe o legitimație UTM. [...] Pentru Elena Ceaușescu, s-a ales imaginea de la concursul „Miss Munca”, purtând o rochie cu buline și volane, din care s-a folosit doar capul”. [23]

Totodată, așa cum subliniază Lavinia Betea și Ilarion Țiu, neexistând dovezi privind prezența lui Nicolae Ceaușescu la manifestația din 1939, propaganda a recurs la reinterpretarea unui articol scris de Eugen Jebeleanu în 1926 pentru a-l prezenta pe viitorul președinte drept un antifascist convins. În realitate însă, articolul menționa foarte puține detalii despre Ceaușescu, iar exploatarea sa a fost exagerată: „Ceaușescu e un copil. Dar un copil cu o inteligență de o maturitate surprinzătoare. E scund, slab, cu ochii mici și vioi, două boabe de piper. Vorbește limpede, puțin prea repede, parcă vroid să

spună deodată tot ce știe. Are 19 ani, dar a văzut și a pățit ca pentru 90. Bătaie? Ho-ho, și încă cum! Jandarmii nu se joacă.” [24]

După cum putem observa, jocurile propagandei nu s-au limitat la inventarea unor istorii emoționante despre Nicolae Ceaușescu, ci au folosit toate mijloacele pentru a convinge, chiar dacă asta presupunea reinventarea istoriei după bunul lor plac sau trucarea unor fotografii, care apoi erau expuse în toate ziarele și revistele importante, chiar și în cele de cultură, deoarece imaginile truate nu au apărut doar în „România liberă”, ci și în alte publicații.

Ziua de 1 Mai era marcată și în domeniul literar prin poezii închinată conducătorului. Deși volumul de poezii nu se compara cu cel dedicat aniversării zilei de naștere a președintelui, ziua de 1 Mai era marcată anual în „România literară” prin versuri în care se elogiau munca și hărnicia, iar conducătorul era prezentat ca fiul cel mai iubit al poporului, ctitor al țării și model de virtuți pentru întreaga națiune.

În aceste versuri, motivele lexicale ale primăverii – flori, muguri, ciocârlii – sunt folosite pentru a construi un univers idilic, evocând prosperitatea și armonia asociate Epocii de Aur: „În Mai e Țara-ntreagă-n sărbătoare, / Și primăvara-i pune flori în prag; / Cântă-n țării o ciocârlie-a păcii. [...] Sunt flori în pomi ce ne vestesc și rodul / Cu toamnele bogate în hambare.” [25]

Prin imagini poetice care combină belșugul și lumina solară, se urmărește evocarea unei atmosfere de ideal colectiv: „Belșug de soare / Pretutindeni flori / Și sufletele ca un cer albastru / Trăim elanuri pline de candori / Intense ca lucirea unui astru.” [26]

Sărbătoarea de 1 Mai este plasată în contextul primăverii, astfel încât anotimpul însuși devine simbol al reînnoirii și al fertilității: „Nici când nu i-ar fi stat atât de bine / Acestei sărbători în calendar / Decât la împlinirea primăverii / Când floare se preschimbă în nectar.” [27] Totodată, conducătorul este asociat cu primăvara, devenind agentul revitalizării și al luminii: „E CEAUȘESCU omul acestor primăveri / Ce-a pus pe casa noastră câte-un soare.” [28]

Poezia enumeră meritele președintelui în construirea unei societăți prospere, prezentându-l ca învățător, vizionar și deschizător de drumuri. Este relevant de subliniat că, la începutul anilor '80, menționarea lui Ceaușescu apărea de regulă abia la finalul versurilor dedicate acestei tematici, când i se

adresa un elogiu: „Veghează-n steagul pururi tricolor / La prora țării navigând lucid / Cu cel mai demn și brav Conducător / Putere-a păcii – comunist partid.” [29] sau „Jurăm cum El ne-nvață, El Omul de-omenie. / Să ctitorim în țară gândul curat și bun / Tot ce-nălțăm să fie statui de veșnicie. // Jurăm cum El, Bărbatul, pe sceptrul țării jură / Ca trupul să ne fie hotarul nostru viu / Să ne-apărăm copiii și străbunii / Așa cum ne învață al României Fiu”. [30]

În schimb, spre finalul deceniului, poeziile scrise cu ocazia zilei muncii erau dominate de imaginea președintelui, care este ilustrat ca un stăpân al țării, mult superior poporului care este dator să-i ofere supunere: „De ziua muncii ne cinstim Eroul / Care în ziua muncii ne-a- nvățat / Că 1 Mai nu-i numai sărbătoare / Ci și o zi a gândului — bărbat.” [31]

Se face referire la 1 Mai 1939 și la acțiunea imaginată a „tânărului revoluționar”, subliniindu-se că această zi „nu-i numai sărbătoare”, ci reprezintă și un moment de curaj și inițiativă: „Și primul Mai de la-nceput ne este / Îndemn la cutezanță și la faptă / Cu fiecare zi o zi a muncii / Pentru suișul spre mai bine, treaptă.” [32]

În concluzie, deși apar într-un număr considerabil mai mic decât cele cu ocazia zilei de naștere a conducătorului, poeziile publicate în prejma zilei muncii contribuie la consolidarea mitului asociat cultului personalității, promovând ideea că președintele a fost inițiatorul presupusei manifestații antifasciste de la 1 Mai 1939. Într-o tonalitate elogioasă, aceste texte susțin ridicarea liderului la statutul de demiurg, figură suverană a poporului și creator al acestuia.

4. Momentul 23 August

Rescrierea istoriei a reprezentat, în perioada comunistă, un instrument ideologic esențial, utilizat în scopul legitimării politice și al consolidării puterii partidului. De-a lungul anilor, regimul a promovat interpretări succesive ale momentului de la 23 august 1944, adaptându-le în funcție de contextul ideologic și de obiectivele propagandistice ale epocii. Astfel, în anul 1948, organul de presă oficial al partidului, „Scînteia”, celebra „eliberarea poporului român de sub jugul fascist de către glorioasa Armată Sovietică” [33], în timp ce, la împlinirea a cincisprezece ani de la eveniment, aceeași publicație afirma că „Partidul Comunist Român a fost inițiatorul și

organizatorul insurecției armate, care a condus la răsturnarea dictaturii militaro-fasciste”. [34]

În legătură cu modul în care regimul comunist a distorsionat faptele istorice pentru a-și consolida legitimitatea și a-și construi propriul mit fondator, Nicolae-Șerban Tanașoca subliniază, într-un articol publicat în „Memoria, revista gândirii arestate”, caracterul abuziv al acestei rescrieri selective a trecutului. El evidențiază felul în care Partidul Comunist Român a eliminat din discursul oficial orice mențiune a rolului esențial al Regelui Mihai I: „După ce, ani de-a rândul, a prezentat ziua de 23 august 1944, din care a făcut sărbătoarea națională a României, drept zi a eliberării țării noastre de către «glorioasa Armată Roșie», Partidul Comunist Român și-a arogat paternitatea actului de la 23 august 1944, realizând – cu ajutorul unor intelectuali obedienți – performanța istoriografică de a-l evoca fără să pomenească nimic despre adevăratul său autor, M.S. Regele Mihai I”. [35]

În perioada conducerii lui Gheorghe Gheorghiu-Dej, propaganda referitoare la celebrarea zilei de 23 August suferă modificări semnificative. Aceste transformări devin vizibile mai ales după moartea lui Stalin, în 1953, și după denunțarea crimelor sale de către Nikita Hrușciiov, la Congresul Partidului Comunist al Uniunii Sovietice din 1956, precum și în urma retragerii trupelor sovietice din România, în 1958.

În acest nou context politic și ideologic, discursul oficial se îndepărtează treptat de tema frăției de arme româno-sovietice, care glorifica lupta comună a soldatului român și a celui sovietic împotriva fascismului. Aceasta este înlocuită cu ideea unei frății între soldatul român și luptătorul din gărzile muncitorești, simbol al unității interne și al mobilizării populare, o orientare propagandistică ce se va consolida și va atinge forma sa definitivă în perioada regimului Ceaușescu.

Odată cu intenția regimului condus de Gheorghe Gheorghiu-Dej de a se distanța de influența directă a Uniunii Sovietice și de a afirma o anumită autonomie politică, discursul oficial referitor la evenimentele din 23 August suferă transformări majore. Contribuția Uniunii Sovietice la actul de la 23 August este treptat diminuată în narațiunea propagandistică, iar odată cu preluarea conducerii de către Nicolae Ceaușescu, referirile la rolul sovietic se reduc la simple mențiuni formale, fără relevanță centrală în cadrul discursului ideologic. „De la sărbătoarea internațională de la finalul anilor '40, în care erau bine-veniți sovieticii, minoritățile naționale care

contribuiseră împreună «la ruperea jugului antonescian fascist», 23 August devine, la finalul anilor '70 și începutul anilor '80, un eveniment naționalist". [36]

Până în 1989, discursul se modifică radical, accentul fiind mutat asupra președintelui Nicolae Ceaușescu. Ziarul „Scînteia” relatează, la 23 august 1989, realizările epocii conduse de acesta, prezentând, pe prima pagină, ordinul de zi al Comandantului Suprem al Forțelor Armate și un interviu acordat de către președinte publicației sovietice „Pravda”, care se întinde pe câteva pagini. În cadrul acestuia, Ceaușescu afirma că momentul 23 august a reprezentat „victoria revoluției de eliberare socială și națională, antifascistă și antiimperialistă, care a dus la răsturnarea dictaturii militaro-fasciste în țara noastră, la înlăturarea dominației imperialiste și a deschis calea marilor transformări economico-sociale și a construcției socialismului în România”. [37] În această versiune, sărbătoarea capătă dimensiunea unui eveniment revoluționar, dar, totodată, devine un prilej de celebrare personală a președintelui, eclipsând complet faptele istorice reale.

Într-o Românie marcată de rigiditatea ideologică și de controlul strict al accesului la cultură și divertisment, producțiile culturale erau atent dirijate de către partid. În acest context, au proliferat filmele de propagandă, menite să reconstruiască artistic istoria conform directivelor ideologice. Propaganda vizuală ocupa, de asemenea, un loc central, ilustrația, fotografia și reprezentarea simbolică devenind instrumente indispensabile ale discursului oficial. Fiecare articol dedicat zilei de 23 August era însoțit obligatoriu de imagini sugestive, fie că vorbim despre fotografii de la fastuoasele parade militare, fie despre reprezentări alegorice ale României, menite să ilustreze unitatea, forța și prosperitatea națiunii socialiste.

Revistele și ziarele editau numere speciale consacrate sărbătorii naționale, presa devenind astfel cel mai eficient instrument de propagandă al regimului. Poezia nu era nici ea marginalizată. Dimpotrivă, în paginile presei vremii, aceasta funcționa ca un vehicul ideologic privilegiat, menit să glorifice conducătorul și realizările socialismului.

În paginile revistei „România literară”, momentul 23 August devine un prilej pentru reafirmarea ideologiei oficiale și, implicit, pentru glorificarea conducătorului. Spre deosebire de poeziile dedicate zilei de naștere a acestuia, creațiile inspirate de evenimentul din 1944 nu îl situează pe Nicolae Ceaușescu în centrul discursului liric, ci îl introduc progresiv, de regulă în

final, sub forma unei figuri providențiale. El este prezentat ca erou al națiunii, garant al unității poporului și continuator al luptei istorice împotriva fascismului și a imperialismului.

De pildă, în poezia „Glorios destin”, Pavel Pereș asociază momentul 23 August cu pacea și cu bunăstarea: „E pace acasă de întâmpinare / A tuturor recoltelor ce vin / Din temelie unică lucrare / Avem din August glorios destin”. [38] Poezia este puternic încărcată de simboluri menite să transforme momentul 23 August într-un mit fondator al națiunii socialiste: „Cetățile de August sunt de piatră / Și de oțel și de stejar, de lut / E August temelie pentru vatră / Acolo unde ne-am născut și-am crescut”. Expresia „cetățile de August” este o metaforă a puterii statului român, întemeiat, în logica discursului propagandistic, pe valorile luptei antifasciste.

Prin versul „E August temelie pentru vatră”, luna august este prezentată ca o metaforă a actului de întemeiere a patriei socialiste, a unui nou început istoric. „23 August” nu mai este un simplu eveniment politic, ci o piatră de hotar, un moment de regenerare națională. Poezia nu doar celebrează o dată istorică, ci o sacralizează.

Penultima strofă a poeziei îl introduce explicit pe conducător în discursul liric: „O eră deplină și-n pulsul de țară / E ctitorul, eroul, conducătorul”. Această formulare reunește o triadă simbolică: „ctitorul”, „eroul”, „conducătorul”, care reflectă retorica cultului personalității: liderul este simultan întemeietor al socialismului, salvator al națiunii și garant al viitorului colectiv.

Un alt exemplu semnificativ îl constituie poezia „Întreaga țară” [39] a lui Ion Văduva-Poenaru, în care autorul valorifică motivul zilei de 23 August pentru a sublinia continuitatea istorică, unitatea națională și efortul colectiv al poporului în construcția socialismului, printr-o asociere simbolică a substantivului „August” cu trecutul, prezentul și viitorul: „Întreaga țară vine spre Augustul ce-a fost, / Spre Augustul de astăzi, spre Augustul de mâine, / Poporu-ntreg sosește cu sare și cu pâine, / De prin milenii vine spre comunistul rost”.

Ultima strofă reiterează imaginea poporului care „vine cu pâine și sare”, sugerând nu doar recunoștința și respectul față de lider, ci și ritualul colectiv al omagiului național, în care întreaga țară participă la celebrarea figurii providențiale a „fiului cel Mare”, a „fiului cel Viteaz”. Epitetul dublu îl prezintă pe conducător ca pe un garant al stabilității și al continuității

istorice: „Cu pâine și eu sare poporul, astăzi, vine, / Spre fiul lui cel Mare, spre fiul cel Viteaz, / Cu toți Carpații-n suflet și-n gînd să se încline, / Să fie viitorul, întotdeauna, azi...”. În versul final, adverbul „azi” devine un timp absolut, etern, în care realizările prezentului comunist sunt identificate cu desăvârșirea istorică a națiunii.

O altă poezie dedicată zilei de 23 August care transformă evenimentul istoric într-un simbol al progresului este „Ctitorie în august” [40], semnată de Ion Potopin. În cadrul acestei poezii, istoria recentă este reinterpretată ca o succesiune de etape ascendente, iar 23 August devine momentul originar al unei noi ere glorioase. Expresia „patruzeci și două de veri” marchează trecerea timpului de la evenimentul din 1944, consolidând ideea de continuitate și de legitimare a regimului.

Ca în majoritatea poeziilor omagiale dedicate momentului de 23 August, și aici referirile explicite la conducător sunt plasate la final. Versurile: „Căci ni-i chezaș eroul, ales dintre aleși / un fiu crescut de țară cu dragoste fierbinte / din pisc măreț de munte și până-n largul șes / spre pace ne conduce al țării președinte / O mândră ctitorie în august, de viteji / spre comunism ne poartă eroic, înaintel!” reiau tiparele consacrate ale retoricii cultului personalității, transformându-l pe Nicolae Ceaușescu într-un garant al destinului național.

Prin metaforele „chezaș”, „erou”, „ales dintre aleși”, poetul construiește imaginea unui conducător providențial, investit cu o autoritate morală și istorică absolută. Asocierea cu motive precum „mărețul pisc” și „largul șes” sugerează omniprezența și omnipotența liderului, care veghează asupra întregii țări, de la munte până la câmpie. Totodată, expresia „O mândră ctitorie în august” leagă simbolic figura conducătorului de momentul 23 August, convertit într-un act de întemeiere națională și într-un reper al progresului comunist.

Ca încheiere, momentul 23 August 1944 a fost folosit de propaganda comunistă ca mijloc de legitimare politică și ideologică, fiind transformat într-un simbol al „revoluției eliberării naționale și sociale”. Astfel, momentul 23 August a fost rescris ca o victorie a poporului condus de Partidul Comunist, iar, în ultimele decenii ale regimului, ca o etapă providențială din destinul „epocii Ceaușescu”. Distorsionarea istoriei a avut ca scop consolidarea unei versiuni oficiale a trecutului, în care meritele reale ale altor

figuri, precum Regele Mihai I, au fost eliminate complet, pentru a face loc ideologiei comuniste.

Poezia publicată în „România literară” în anii ’80 ilustrează această direcție propagandistică. Sub pretextul celebrării actului de la 23 August, textele apar ca niște instrumente de omagiere a președintelui, care este prezentat drept „erou”, „ctitor”, „vizionar” al progresului național. Astfel, 23 August devine un pretext pentru mitificarea conducătorului și pentru afirmarea retoricii triumfaliste a regimului comunist.

5. Concluzii

În perioada regimului comunist, poezia a devenit un instrument de promovare a cultului personalității lui Nicolae Ceaușescu. Poeții erau adesea încurajați să compună texte encomiastice, iar în revista „România literară” acestea apăreau în mod special în ziua de naștere a președintelui, pe 1 Mai, pe 23 August și cu ocazia altor sărbători oficiale transformate în repere naționale.

Literatura devenea un mecanism de legitimare politică, iar revista „România literară” funcționa ca un canal prin care cultura se intersecta cu propaganda de stat. Textul poetic accentua trăsături ieșite din comun ale liderului, contribuind la construirea unui discurs în care figura conducătorului domina, transformând literatura într-un teren de proiecție a miturilor oficiale.

Analiza conținutului poeziilor publicate în decursul unui deceniu în săptămânalul de cultură selectat relevă o repetitivitate tematică, cu accente constante pe glorificarea liderului și pe idealizarea realizărilor regimului, punând în evidență modul în care discursul poetic se conforma unei retorici oficiale, în care esteticul era subordonat mesajului politic și cultural.

Astfel, poezia encomiastică publicată în „România literară” nu reflecta doar constrângerile ideologice, ci funcționa ca un instrument de consolidare ideologică, în care expresia artistică se contopea cu discursul politic, iar poezia însăși legitima autoritatea liderului.

Note finale

[1] Manuela Marin, *Nicolae Ceaușescu: omul și cultul*, pref. de prof. Virgil Țărău, Târgoviște, Cetatea de Scaun, 2016, p. 156.

- [2] Virgil Teodorescu, *De-i urmărești privirea*, în „România literară”, Anul XIII, nr. 4, 24 ianuarie 1980, p. 1.
- [3] *Ibidem*.
- [4] Virgil Teodorescu, *Întruchipează țara*, în „România literară”, Anul XIX, nr. 4, 23 ianuarie 1986, p. 3.
- [5] Anneli Ute Gabanyi, *Cultul lui Ceaușescu*, trad. de Iulian Vamanu, cuvânt înainte de Dan Berindei, Prefață de J. F. Brown, Iași, Polirom, 2003, p. 116.
- [6] Traian Iancu, *Din inima ce-a prins să bată în Scornicești*, în „România literară”, Anul XV, nr. 5, 28 ianuarie 1982, p. 3.
- [7] Ion N. Voiculescu, *Imn la o geneză românească*, în „România literară”, Anul XV, nr. 5, 28 ianuarie 1982, p. 5.
- [8] Ion Potopin, *În satul președintelui*, în „România literară”, Anul XVIII, nr. 4, joi, 24 ianuarie 1985, p. 13.
- [9] Michel Hamelet, *Nicolae Ceaușescu : présentation, choix de textes : aperçu historique, documents photographiques*, Paris, Edition Seghers, 1971, p. 9 (Copilăria lui Nicolae Ceaușescu a fost învăluită de poveștile acelor vremuri eroice, a căror amintire, tatăl lui Nicolae - și tot satul împreună cu el - o prețuia cu mare mândrie. trad. n.).
- [10] Traian Iancu, *Op. cit.*
- [11] Ion Vergu Dumitrescu, *Slăvita clipă*, în „România literară”, Anul XXII, nr. 4, 26 ianuarie 1989, p. 13.
- [12] Adrian Manolache, *Eroul României*, în „România literară”, Anul XXII, nr. 5, 2 februarie 1989, p. 3.
- [13] George Corobea, *Numele Eroului...*, în „România literară”, Anul XXII, nr. 5, 2 februarie 1989, p. 13.
- [14] *Ibidem*.
- [15] Radu Felecan, *Laudă și cinstire*, în „România literară”, Anul XXI, nr. 4, 21 ianuarie 1988, p. 5.
- [16] Amitai Etzioni, *Societatea monocromă*, trad. din lb. engl. și note de Mona Antoni, postfață de Sorin Antoni, Iași, Polirom, 2002, p. 150.
- [17] Vasile Petrișor, *O pagină glorioasă din istoria luptei clasei noastre muncitoare, a partidului comunist român*, în „România liberă”, Anul XLVII, nr. 13834, 29 aprilie 1989, p. 3.
- [18] *Ibidem*.
- [19] Pavel Câmpeanu, *Ceaușescu, anii numărătorii inverse*, Iași, Polirom, 2002, p. 34.
- [20] *Ibidem.*, p. 35.
- [21] Ilarion Țiu, Lavinia Betea, *Cum l-a furat Ceaușescu pe Regele playboy*, articol publicat pe site-ul <https://historia.ro/sectiune/general/cum-l-a-furat-ceausescu-pe-regele-playboy-584907.html> (accesat la data de 22 decembrie 2023).
- [22] Pavel Câmpeanu, *Op. cit.*, p. 35.
- [23] Oana Ionescu Firica, *1 mai 1939 - istoria unei falsificări*, articol publicat pe 1 mai 2019 pe site-ul <https://amintiridincomunism.wordpress.com/2019/05/01/1-mai-1939-istoria-unei-falsificari/#> (accesat la data de 22 decembrie 2023).
- [24] Eugen Jebeleanu, *Impresii de la un proces*, în „Cuvântul liber”, Anul III, nr. 31, 6 iunie 1936, p. 3.
- [25] Constantin Clisu, *Cîntec de Mai*, în „România literară”, Anul XV, nr. 18, 29 aprilie 1982, p. 13.

- [26] Emil Gavrilu, *În zări garoafe roșii*, în „România literară”, Anul XVI, nr. 17, 28 aprilie 1983, p. 3.
- [27] Teofil Bălaj, *I Mai*, în „România literară”, Anul XXII, nr. 17, 27 aprilie 1989, p. 6.
- [28] Constantin Clisu, *Cîntec de Mai*, în „România literară”, Anul XV, nr. 18, 29 aprilie 1982, p. 13.
- [29] Ion Popa Argeșanu, *În Mai e sărbătoare*, în „România literară”, Anul XV, nr. 18, 29 aprilie 1982, p. 13.
- [30] Emilian Marcu, *Jurămînt*, în „România literară”, Anul XV, nr. 18, 29 aprilie 1982, p. 13.
- [31] Teofil Bălaj, *Op. cit.*
- [32] *Ibidem*.
- [33] „Scînteia”, Seria III, Anul XVII, nr. 1204, 23 august 1948, p. 1.
- [34] „Scînteia”, Anul XXVIII, nr. 4609, 23 august 1959, p. 1.
- [35] Nicolae-Șerban Tanașoca, Radu E. Lăzărescu, *O mărturie inedită despre actul de la 23 august 1944*, în „Memoria, revista gândirii arestate”, nr. 36-37/2001, p. 11.
<https://www.revistamemoria.ro/o-marturie-inedita-despre-actul-de-la-23-august-1944/> (accesat la data de 4 noiembrie 2025).
- [36] Oana Despa, Elena Tănase, *23 august 1944. Marile minciuni. Marii impostori. Riscurile pentru România*, <https://romania.europalibera.org/a/douazeci-si-trei-august-in-presavremii/33075655.html> (accesat la data de 4 noiembrie 2025).
- [37] ***, *Interviul tovarășului Nicolae Ceaușescu acordat ziarului sovietic „Pravda”*, în „Scînteia”, Anul LIX, nr. 14.622, 23 august 1989, p. 1.
- [38] Pavel Pereș, *Glorios destin*, în „România literară”, Anul XVI, nr. 33, joi, 18 august 1983, p. 3.
- [39] Ion Văduva-Poenaru, *Întreaga țară*, în „România literară”, Anul XVII, nr. 35, joi, 30 august 1984, p. 5.
- [40] Ion Potopin, *Ctitorie în august*, în „România literară”, Anul XIX, nr. 34, joi 21 august 1986, p. 1.

Referințe bibliografice

Referințe bibliografice în volum:

- Câmpeanu, Pavel, *Ceaușescu, anii numărătorii inverse*, Iași, Polirom, 2002.
- Etzioni, Amitai, *Societatea monocromă*, trad. din lb. engl. și note de Mona Antoni, postfață de Sorin Antoni, Iași, Polirom, 2002.
- Gabanyi, Anneli Ute, *Cultul lui Ceaușescu*, trad. de Iulian Vamanu, cuvânt înainte de Dan Berindei, prefață de J. F. Brown, Iași, Polirom, 2003.
- Hamelet, Michel, *Nicolae Ceaușescu : présentation, choix de textes : aperçu historique, documents photographiques*, Paris, Edition Seghers, 1971.
- Marin, Manuela, *Nicolae Ceaușescu: omul și cultul*, pref. de prof. Virgil Țărău, Târgoviște, Cetatea de Scaun, 2016.

Referințe în publicații:

- Scînteia, Seria III, Anul XVII, nr. 1204, 23 august 1948, p. 1.
- Scînteia, Anul XXVIII, nr. 4609, 23 august 1959, p. 1.

***, *Interviul tovarășului Nicolae Ceaușescu acordat ziarului sovietic „Pravda”*, în „Scînteia”, Anul LIX, nr. 14.622, 23 august 1989, p. 1.

Bălaj, Teofil, *I Mai*, în „România literară”, Anul XXII, nr. 17, 27 aprilie 1989, p. 6.

Căldăraru, Emilia, *N-ai să-nțelegi*, în „România literară”, Anul XIII, nr. 18, 1 mai 1983, p. 6.

Clisu, Constantin, *Cîntec de Mai*, în „România literară”, Anul XV, nr. 18, 29 aprilie 1982, p. 13.

Clisu, Constantin, *Cîntec de Mai*, în „România literară”, Anul XV, nr. 18, 29 aprilie 1982, p. 13.

Corobea, George, *Numele Eroului...*, în „România literară”, Anul XXII, nr. 5, 2 februarie 1989, p. 13.

Felecan, Radu, *Laudă și cinstire*, în „România literară”, Anul XXI, nr. 4, 21 ianuarie 1988, p. 5.

Gavriliu, Emil, *În zări garoafe roșii*, în „România literară”, Anul XVI, nr. 17, 28 aprilie 1983, p. 3.

Iancu, Traian, *Din inima ce-a prins să bată în Scornicești*, în „România literară”, Anul XV, nr. 5, 28 ianuarie 1982, p. 3.

Jebeleanu, Eugen, *Impresii de la un proces*, în „Cuvântul liber”, Anul III, nr. 31, 6 iunie 1936, p. 3.

Manolache, Adrian, *Eroul României*, în „România literară”, Anul XXII, nr. 5, 2 februarie 1989, p. 3.

Marcu, Emilian, *Jurămînt*, în „România literară”, Anul XV, nr. 18, 29 aprilie 1982, p. 13.

Pereș, Pavel, *Glorios destin*, în „România literară”, Anul XVI, nr. 33, joi, 18 august 1983, p. 3.

Petrișor, Vasile, *O pagină glorioasă din istoria luptei clasei noastre muncitoare, a partidului comunist român*, în „România liberă”, Anul XLVII, nr. 13834, 29 aprilie 1989, p. 3.

Popa Argeșanu, Ion, *În Mai e sărbătoare*, în „România literară”, Anul XV, nr. 18, 29 aprilie 1982, p. 13.

Potopin, Ion, *Ctitorie în august*, în „România literară”, Anul XIX, nr. 34, joi, 21 august 1986, p. 1.

Potopin, Ion, *În satul președintelui*, în „România literară”, Anul XVIII, nr. 4, joi, 24 ian. 1985, p. 13.

Teodorescu, Virgil, *De-i urmărești privirea*, în „România literară”, Anul XIII, nr. 4, 24 ian. 1980, p. 1.

Teodorescu, Virgil, *Întruchipează țara*, în „România literară”, Anul XIX, nr. 4, 23 ianuarie 1986, p. 3.

Văduva-Poenaru, Ion, *Întreaga țară*, în „România literară”, Anul XVII, nr. 35, joi, 30 august 1984, p. 5.

Voiculescu, Ion N., *Imn la o geneză românească*, în „România literară”, Anul XV, nr. 5, 28 ianuarie 1982, p. 5.

Vergu Dumitrescu, Ion, *Slăvita clipă*, în „România literară”, Anul XXII, nr. 4, 26 ianuarie 1989, p. 13.

Resurse online:

Betea, Lavinia, Țiu, Ilarion, *Cum l-a furat Ceaușescu pe Regele playboy*, articol publicat pe site-ul <https://historia.ro/sectiune/general/cum-l-a-furat-ceausescu-pe-regele-playboy-584907.html> (accesat la data de 22 decembrie 2023).

Despa, Oana, Tănase, Elena, *23 august 1944. Marile minciuni. Marii impostori. Riscurile pentru România*, <https://romania.europalibera.org/a/douazeci-si-trei-august-in-presa-vremii/33075655.html> (accesat la data de 4 noiembrie 2025).

Firica, Oana Ionescu, *1 mai 1939 - istoria unei falsificări*, articol publicat pe 1 mai 2019 pe site-ul <https://amintiridincomunism.wordpress.com/2019/05/01/1-mai-1939-istoria-unei-falsificari/#> (accesat la data de 22 decembrie 2023).

Tanașoca, Nicolae-Șerban, Lăzărescu, Radu e., *O mărturie inedită despre actul de la 23 august 1944*, în „Memoria, revista gândirii arestate”, nr. 36-37/2001, p. 11. <https://www.revistamemoria.ro/o-marturie-inedita-despre-actul-de-la-23-august-1944/> (accesat la data de 4 noiembrie 2025).